

Kemalettin Kamu (1901-1948)

Kemalettin Kamu (1901-1948)

1901'de dünyaya gelen Kemalettin Kamu, hem anne hem baba tarafından Erzurumludur, Erzurum kültürüyle büyümüştür. Dedesi Hafız Mustafa Efendi, Erzurum'da yıllarca Meclis idare azalığında bulunmuş, Arapça ve Farsça'yı iyi bilen, şiire kabiliyeti olan, Erzurum'un çok tanınan ve sevilen simalarından, hafız biridir. Kemalettin Kamu'nun doğduğu yıl dedesi vefat etmiştir. O yüzden Kamu, dedesinin tedris ya da terbiyesinden geçmemiştir fakat ağabeyi Hüsnü Uluğ'a göre kardeşi Kemalettin, hem sima hem de ahlak olarak dedesine benzemiştir. Şiir kabiliyetinin de ona dedesinden tevarüs ettiğini düşünmektedir.

Ailenin soyadı Kâmî'dir, şair soyadının "Kamu" olmasını tercih etmiştir. Edebiyat, Kamu ailesi için hep önemli olmuştur. Kemalettin Kamu'nun babası Osman Nuri Efendi'nin Osmanlı şairlerinin divanlarını topladığı bir kütüphanesinin olması ve Bayburtlu Zihni'nin oğluyla arkadaşlığı bunun göstergesidir. Osman Nuri Efendi de babası Hafız Mustafa Efendi gibi çevresinde saygıdeğer, dürüst kişiliğiyle sevilen biri olmuştur. Kemalettin Kamu'ya hayatının her döneminde iyi bir ağabeylik yapmış olan Hüsnü Uluğ da kardeşinin iyi eğitim alması için uğraş vermiştir.

Kemalettin Kamu'nun eğitim hayatı hafız kursu ile başlar. Sesinin güzel olması sebebiyle babası tarafından dokuz yaşındayken hafızlığa gönderilir, orada bir yıllık eğitimden sonra İdadi'ye başlar. Babasının görevi nedeniyle taşındıkları Erzincan'ın Refahiye ilçesinde Kamu, Rüştîye'yi bitirir. O sıralarda İstanbul'da eğitim alan ağabeyi, ona okuması için sürekli kitaplar göndermişti

Birinci Dünya Savaşı yıllarında Erzurum'un düşman işgaline uğraması, Kamu ailesi için büyük bir yıkım getirir. Çünkü Osman Nuri Efendi çok sevdiği memleketinin işgal edilmesine üzüntüsünden kalp krizi geçirir ve hayatını kaybeder. 15 yaşında olan Kemalettin Kamu'nun omuzlarında artık hayatın ağır yükü vardır. 38 yaşındaki annesiyle önce Sivas'a, sonra Kayseri'ye taşınırlar. Burada Kamu, annesi ve kendisine bakabilmek için çeşitli işlerde çalışır.

Ağabeyinin okulunu bitirmesi ve Bursa'da matematik öğretmenliğine başlaması üzerine Bursa'ya, onun yanına yerleşirler. Ağabeyi onu İstanbul Erkek Muallim Mektebi'ne kaydettirir. Ancak okulun son sınıfındayken 1920 yılında düşmanın Bursa'ya yaklaşması üzerine okula ara verir ve ağabeyiyle Ankara'ya giderler. Kamu'ya orada ajans memurluğu, ardından istihbarat kâtipliği görevi verilir. Kamu, bu görevde üç yıl çalıştıktan sonra İstanbul'a tekrar döner ve ara verdiği tahsilini tamamlar. Mezun olup Ankara'ya eski görevine geri döner. 1925'te ajans, Anadolu Ajansı adıyla şirketleşir ve Kamu, ajansın başyazarı ve ortaklarından biri olur. Sonrasında Kamu, bir yıllığına ajansın İstanbul teşkilatını kurmak için İstanbul'da kalır.

1933 yılında Kamu, ajans görevi ile Paris'e gönderilir ve burada beş yıl kalır. Siyasal Bilgiler yükseköğrenimi görür, ekonomi ve politika konularında kendisini geliştirir. Döndükten bir yıl sonra 1939'da yapılan seçimlerde Rize'den milletvekili adayı olur ve kazanır. İki dönem Rize milletvekili, ardından bir dönem de Erzurum milletvekili olarak üç dönem mecliste görev alır. Rize milletvekili iken Rize Çay Fabrikası'nın kurulmasında çok çaba gösteren Kamu, Erzurum milletvekiliyken ise meclisin tek el ve gümrük sözcülüğünü yapmıştır. Siyasette olduğu zamanlarda da ajans görevini bırakmayan Kamu, Türk Dil Kurumunun dilin sadeleşmesi amaçlı çalışma yapan terimler kolunda görev almış ve çalışmalara destek olmuştur.

Kemalettin Kamu'nun siyasi hayatı milletvekilliğinden öncesine dayanır. 1933 yılına kadar Anadolu Ajansı'ndaki

görevini sürdüren şair, bu tarihler arasında Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptığı birkaç seyahatinde, ona ajans görevlisi olarak yolculuğu boyunca eşlik etmiştir. Bu seyahatler vesilesiyle Atatürk'ü yakından tanıma imkanı bulan Kamu, ondan çok etkilenmiştir. Atatürk'ün ölümünü duyunca kaleme aldığı "*Atam'a Ağıt*" adlı şiirinde onu kaybetmenin şaire verdiği derin hüznü görülmektedir.

Aile yuvası kurmak istemesine rağmen bunu başaramayan Kamu, annesinin ölümünden sonra iyice yalnız kalır. Çok sevdiği Erzurum için tertip edilecek faaliyetin hazırlıklarıyla meşgul olduğu bir günün akşamında, tek başına kaldığı otel odasında 6 Mart 1948'de kalp krizinden hayata gözlerini yumar.

Ölümünden sonra eski arkadaşlarından Ahmet Hamit Selgil bir yazısında onu şöyle anlatır: "Çelimsiz zayıf vücudunun içinde kocaman bir gönül taşırdı. Rize mebusu olarak mecliste ne kadar çok çalışırdı. Sakin, sessiz halinden hiç umulmayan ne derin bir cesareti, cesaretinin altında da kuvvetli bir akıl ve mantığı vardı. Büyük Millet Meclisi kürsüsünde vazifesini ne kadar iyi yapıyorsa, Dil Kurumu'nda da o kadar güzel ve çok çalışıyordu. Hemen bir saatini boş geçirmezdi."

Kemalettin Kamu'nun edebî kişiliğinin oluşumu, dedesinden gelen fitri meziyet, büyüdüğü evde divan ve halk edebiyatına ait eserlerden oluşan kütüphanenin olması, on beş yaşındayken babasını kaybetmesi ve işgal edilen memleketinden uzaklaşmak zorunda kalmanın verdiği hüznün ile şekillenmiştir denilebilir. İlk şiirlerinden "Hicret, Hicret Akşamları, Gurbet, Gurbet Akşamları"nı 15 yaşında babasını kaybetmenin ve işgale uğrayan memleketini terk etmek zorunda kalmanın tesiriyle yazmıştır. Görev gereği Paris'te de bir süre yaşayan Kamu, gurbet şairi olarak tanınmıştır. Paris'te geçen beş yıl, onun vatanına olan sevgi ve özlemini kat kat artırmış, onu vatanseverliğiyle öne çıkan bir kişilik haline getirmiştir. Hatta onda vatanseverlik duygusu şairliğinin önüne geçmiştir. Nitekim Paris dönüşü politikaya atılıp milletvekili olmasından sonra, şairlik yönü durgun bir döneme girmiştir.

Kamu'nun şair kimliğiyle ilk ortaya çıkışı Bursa Mecmuası'nda çıkan *Şam* adlı şiiriyle olmuştur. Ardından Büyük Mecma, mektepte okurken arkadaşlarıyla çıkardıkları Hayat dergisi ve birçok şiirinin yayımlandığı Dergâh dergisi, onun şiirlerinin okurlara ulaşmasında önemli mecralardandır.

Kamu'nun şairlik konusunda çok yetenekli olduğu halde Paris'te siyaset eğitimi alması ve döndüğünde politikaya atılıp uzun yıllar politikayla ilgilenmesinin, onu Türk edebiyatının çok önemli şairlerinden biri olmaktan alıkoyduğu konusunda araştırmacılar hemfikirdir.

Onun severek okuduğu ve etkilendiği şairler Fuzuli, Nedim, Yahya Kemal ve Faruk Nafiz Çamlıbel'dir. Bu etkiyle ilk şiirlerini daha öğrencilik yıllarında aruz vezniyle yazmıştır. Mehmet Emin Yurdakul'un "Türk Sazı" adlı kitabını okumasının etkisiyle yavaş yavaş sade Türkçe ve hece ölçüsüyle halkın anlayabileceği şiirler yazmaya başlar. Mehmet Emin'den önce Yahya Kemal ve Faruk Nafiz Çamlıbel'i okumuş olan Kamu için aruzdan heceye dönüş elbette sadece Mehmet Emin'in etkisiyle olmamıştır. Yaşı olgunlaştıkça memleketinin içinde bulunduğu zorlukları daha derinden hisseden şairde, bu zorlukları bire bir yaşayan Anadolu insanının diline tercüman olma isteği artmıştır. Bunu yapmak içinse halkın konuştuğu sade dili kullanmak gerekmiştir. 1919'da İstanbul'da Darülmüallimin-i Âliye'nin son sınıfında iken okuldan ayrılıp kendi ifadesiyle "*harekât-ı milliyeye iştirak için*" Ankara'ya gelmesi de aynı duyarlılığın sonucudur. Zaten bir şair olarak onun en çok öne çıkan ve tanınmasını sağlayan yönü, Osmanlı devletinin yıkılmasına ve ülkenin yaşadığı acı tablo içerisinde Kurtuluş Savaşı gibi zor bir mücadeleyi vermesine şahit olmasının etkisiyle vatan şiirleri yazmasıdır. Onun vatan şiirleri, millî mücadele yıllarında halkın sesi ve moral kaynağı olmuştur.

Kamu, Cumhuriyet'in inşa edilmiş sürecinin tamamına şahit olduğundan Türkiye Cumhuriyeti'nin temel değerlerine gönülden bağlı biridir. Milletvekilliğinden önce Anadolu Ajansı'nda çalışırken Atatürk'ün Malatya, Atina ve Peşte'ye yaptığı seyahatlerde ona eşlik ederken ondan çok etkilenmiş, Atatürk'ün ölümü üzerine "Atam'a Ağıt" şiirini yazmıştır. Yine Atatürk'ü anlatan "Türk'ün İlahisi" şiiri ile İzmir'in işgali sebebiyle yazdığı "İzmir Yollarından" adlı şiiri, onun tanınmasında rol oynayan eserlerindedir.

Bir millî marş edasıyla dillere pelesenk olan bu şiirler, estetik haz beklentisiyle bu şiirleri okuyanları tatmin etmez. Onun şiirlerinin değeri edebî gücünden değil barındırdığı romantizmden gelmektedir. Kamu'nun şiirsellik konusunda olgunluk seviyesine ulaşamaması, içinde bulunulan durum gereği şiirselliği ikinci plana atıp şiirini millî menfaatler uğruna araç olarak kullanmak gayesiyle açıklanabilir. Çünkü Kamu, romantik yapısına rağmen ülkesinin başına gelenler karşısında pes edip içine kapanmamış, vatana en iyi nasıl hizmet edebileceğinin yollarını aramıştır. Bu amaçla Paris'te siyaset bilimi eğitimi almış, yurda dönerek vatanına hizmet etmeye koyulmuştur. Memleketine olan düşkünlüğü, yurt meselelerine karşı hassasiyeti, kırılğan, hüznü ve ince ruhu, hiç durmadan çalışması ve ele aldığı her işi iyi yapma titizliği, dostlarının onu anlatırken kullandığı sıfatlardan yalnızca birkaç tanesidir. O memleketin mevcut durumu gereği, çalışmayı tercih etmiş; şiire, edebiyata yeteri kadar zaman ayıramamış, bu yüzden de verdiği eser sayısı az olmuştur.

Bir edebî kişilik olarak Kemalettin Kamu için edebiyat araştırmacısı Ahmet Kabaklı'nın yorumu onu kısa ve öz olarak tarif eder: "Kemalettin Kamu, lirizm ve samimiliği elden bırakmaksızın, Anadolu dertlerine ve yurt manzaralarına ilk açılan şairlerden biridir." Araştırmacılar, kurtuluş savaşı yıllarının acı dolu Anadolu'sunu ve memleket sevgisini, en içten ve samimi duygulara sahip olmanın verdiği lirizmle ve hece ölçüsüyle dile getirdiği için Kemalettin Kamu'yu, Ömer Bedrettin Uşaklı ve Necmettin Halil Onan'la birlikte hecenin beş şairinden sonraki üç yeni temsilcisi olarak görmüşlerdir.

Varlık, Oluş, Türk Yurdu, Ülkü, Çığır, Dergâh, Şebab, Genç Yolcular gibi dergilerde şiirleri; Hâkimiyeti Milliye ve Yenigün gazetelerinde yazıları yayımlanan Kemalettin Kamu, tüm eserlerini kitapta toplama şeklinde bir çalışma yapmamıştır. Onun şiirlerinin bir araya getirilmesi üç ismin çalışmalarıyla olmuştur. Birincisi Kemalettin Kamu'nun yakın arkadaşı Rifat Necdet Evrimer'dir. O 1949 yılında Kamu'nun 59 şiirine ulaşmış ve "Kemalettin Kamu Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri" adıyla bir kitapta bir araya getirmiştir. İkincisi Gültekin Samanoğlu'dur. 1986 tarihli çalışmasında Samanoğlu, Kamu'nun 7 şiirine daha ulaşmış ve "Kemalettin Kâmi Kamu" adlı kitabı yayımlamıştır. Son ve önemli çalışmayı ise yüksek lisans tez çalışması ile Ziya Karatekin yapmıştır. Karatekin bu çalışması sırasında şaire ait olup daha önceki araştırmalarda yer almayan yeni 21 şiire ulaşmış, diğerleriyle birlikte şairin toplam 87 şiirini bu çalışmada bir araya getirmiştir.

Ahmet DAĞLI

KAYNAKÇA

ATİK, Özden, "Kemalettin Kâmi Kamu'nun Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme", Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2008.

ADIGÜZEL, Ahmet, "Kemalettin Kamu'nun Hayatı, Sanatı, Şahsiyeti ve Hicret Şiirinin Tahlili", Turkish Studies – International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/7 Summer 2013, p. 1-17, Ankara-Turkey.

ESİN, Necmettin, Kemalettin Kamu, Toker Yayınları, İstanbul, 1975.

EVİRİMER, Rifat Necdet, Hayatı, Şahsiyeti ve Şiirleri, Üçler Basımevi, İstanbul, 1949.

KABAKLI, Ahmet, Türk Edebiyatı Cilt III, s.559, İstanbul, 1978.

KUTLU, Şemsettin, Kemalettin Kamu Üzerine, Hisar, c.18, s. 252, Ankara, 1978, s. 18.

SAMANOĞLU, Gültekin, Kemalettin Kâmi Kamu'nun Hayat'ı Sanatı ve Şiirleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1986.

SELGİL, Ahmet Hamit, Gurbet Şairi Öldü, Ulus Gazetesi, 8 Mart 1948.

TÖRENEK, Mehmet, Kemalettin Kâmi Kamu, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum 2015.

ÖZASLAN, Medine, Kemalettin Kamu'nun Anadolu Şiirlerinde İnsan ve Mekan Yaklaşımı, Yüksek Lisans Tezi, Ardahan, 2017.

KARATEKİN, Ziya, Kemalettin Kamu'nun şiirleri: Derleme ve İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1992.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kemalettin-kamu-1901-1948/?pdf=4660> adresinden erişilmiştir